lior.dayan@maariv.co.il

מה זה עצוב

בדרך כלל ידיעות על אנשים שמתו לא מוציאות ממני שום סנטימנט, אבל הידיעה על אורי סלונים בכל זאת הרעידה בי משהו. אולי בגלל סבא בארי, שכל כך לא מתאים לו להיות מאושפז

הידיעה על מותו של אורי סלונים הגיעה אליי בשעת לילה מאוחרת. כבר התכוננתי ללכת לישון ופתאום, שנייה לפני שסגרתי את המחשב הנייד, ראיתי עדכון באחד מאתרי האינטרנט על הנושא.

מבעד לחלון התגנבו אליי רחשי הקיום האנושי של העיר שלא נרדמת: צפירות של מכונית חולפת, סירנת אמבולנס, בכי של תינוק, חבורת ילדים צעקנית, עגלת סופרמרקט מלאה בבקבוקי זכוכית ריקים נגררת על ידי הומלס שיכור, ואילו על מסך המחשב שלי ניצבה לה ידיעה שסיפרה על מציאות מסוג שונה, מהסוג שחדל להתקיים. בגיל 31 הסרטן בכבד ניצח את אורי סלונים. ומשהו בי רעד.

בדרך כלל לא מזיז לי כשאנשים – מפורסמים יותר או מפורסמים פחות – נפטרים. אני צולח ידיעות על נפטרים מהזן הזה בלי שום רגש או סנטימנט. חנן פורת, סטיב ג׳ובס, שמוליק שילה, ברט יאנש, כל אלה יכולים מצדי לעלות השמיימה עוד 800 פעמים עם הסרטן שלהם וזה ימשיך לא להזיז לי. אולי זה בעצם החותם הסופי לאנטיפת שהנני, אך זו האמת: לרוב, ידיעות כאלו לא מוציאות ממני כלום.

אני זוכר שכשהייתי קטן ורבין נרצח וכמה ילדים בכיתה שלי בכו, חשבתי לעצמי כמה זה משונה שהם בוכים, הרי הם לא באמת מכירים אותו. "הם בטוח עושים זאת ממניע נסתר של התחבבות על המורה", סיכמתי עם עצמי אז. זה תמיד נראה לי עסק קצת לא מובן, להצטער על מישהו שנפטר ואינו קרוב אליך. אפילו כשג׳יי־די סאלינג׳ר, מי שהיה היחיד בעולם שבאמת הערצתי, נפטר לפני כמה שנים, זה לא ממש הזיז לי. כמובן שכשזה קרה נזכרתי מיד באותו היום שנסעתי לבקר את סאלינג׳ר המתבודד בחור שבו הוא גר (קורניש, ניו המפשייר) ואת רבע ההיתקלות שהייתה לי איתו, אבל לא חשתי שאיבדתי משהו או מישהו מחיי. לא חשתי שעולמי השתנה. שום דבר בתוכי לא רעד. הידיעה על מותו של סאלינג׳ר התקבלה אצלי בדיוק כמו שהתקבלה כל ידיעה אחרת עליו. לא הרגשתי את הדמעות מצטברות בעיניי, וזה לא כי אני אדם כזה שלעולם איננו בוכה. להפך, אני אחד הבכיינים הגדולים בדורי. על כך יעידו כל מכריי ואף הקופאיות בסופר, שרואות אותי דומע מפעם לפעם כשהן מעבירות את המוצרים מבעד לחיישן הלייזר והחשבון נערם.

אבל במקרה של אורי סלונים זה היה טיפה שונה. אין לי מושג ממש למה. מעולם לא יצא לי לפגוש את אורי סלונים, והידיעה על מותו מבחינה טכנית הייתה בדיוק כמו הידיעה על מותו של פורת או ג׳ובס: ידיעה על מותו של אדם שאינני מכיר אישית. לא משהו שאמור להזיז לי. אולם למרות זאת לקחתי את המוות הזה בצורה קצת אישית ולא ממש טכנית. מין עצבות לא מוסברת עטפה אותי. צמד הספרות שייצגו את גילו הצעיר "31" בלטו בנוכחותן מבעד לשורות הידיעה ופשוט חתכו את תוך תוכי. כמה טראגי היה המספר הזה, 31, באותו רגע. מעולם לא חשבתי שמספר יכול להיות כל כך עצוב. בראשי התנגן לו השיר הנפלא של סלונים ובת זוגו מיכל שפירא (שאותה אני מכיר ברמת ה"שלום־שלום" כבר כמה שנים), שאני שומע בצורה כפייתית בשבועות האחרונים. לשיר קוראים "מה זה עצוב" ועל רקע המוות – הפתאומי והלא פתאומי – של סלונים זה בהחלט היה "מה זה עצוב" להיזכר בשיר הזה. לאור זה שהשיר עוסק ישירות במוות, זה אפילו היה "מה זה אירוני".

בפעם הראשונה ששמעתי את השיר זינקה לאוזניי שורה אחת מתוכו שדיברה באורפן מוחלט את שפת הזמניות והכלום הקיומי: "הימים הם כמות ואת בעניין של איכות". אמנם מאיר גולדברג (שכתב את השיר) אחראי על השורה הזו, אך מהרגע הראשון ששמעתי אותה חשבתי לעצמי שנדמה שהשורה הזו נכתבה בדמו המסורטן והחולה של אורי סלונים. זו ממש הייתה שורה כימותרפית.

אז אולי בעצם הסיבה שכל המוות הזה של סלונים הרגיש לי קרוב ואישי, בניגוד גמור לאיך שהוא היה אמור להרגיש לי, היא ה"קשר" שפיתחתי עם דמותו על ידי האזנה מאסיבית לשירו במשך השבועות האחרונים. ואולי זה רק בגלל שכמה שעות מוקדם יותר באותו היום הודיעו לי שסבי נמצא בבית החולים, וייכול מאוד להיות שאלו הם ימיו האחרונים.

וכשאני אומר "סבי" אני לא מתכוון לאיש עם הרטייה שביקר כאן על השער בגיליון שעבר, אלא לסבא בארי. בארי לנגפורד. אביה של אמי. אמנם אין לו רטייה ודרגות של גנרל, אבל הוא לא פחות סבא שלי ובטח ובטח לא פחות מטורף ולא פחות אגדה.

> כל פעם שאמרתי לו משהו בסגנון "היי סבא, למה לא אמרת לי שבוב הופ היה חבר שלך?", או: "למה לא אמרת לי שניהלת פעם את דיפ פרפל?", הוא הביט בי ואמר: "אה, כן, זה נכון אבל זה לא כזה חשוב". ולא ידעתי אם הוא אומר את זה מתוך צניעות או שאלו השרידים של השבץ שהותיר אותו עם מעט זיכרונות

סבא בארי עם דיוויד בואי

צילום: אימג׳ בנק ישראל Gettyimages

האמת היא שכל ניסיון לתאר בצורה מסודרת את האיש הזה, בארי לנגפורד, סביר שיסתיים בכישלון. כי אין שום דבר "מסודר" באיש הזה וקשה מאוד לדייק אותו במשפט או שניים. אי אפשר לכלוא אותו תחת כמה משפטים מסכמים. אז אני אפילו לא אנסה לתמצת לכם אותו על כתב בצורה מסודרת, כי כבר ניסיתי את זה פעם וזה לא ממש הצליח לי.

לפני כמה שנים טובות, כשכתבתי טור אישי במקומונים של "מעריב", החלטתי להקדיש את אחד הטורים לסבא בארי ולחייו הלא שגרתיים, אז הלכתי אליו לבית המלון בנתניה שבו הוא גר (כן, הוא מתגורר בבית מלון!) עם טייפ מנהלים והתחלתי לדבר איתו על תולדותיו: על תוכניות המוזיקה הסופר־מפורסמות של הבי־בי־סי שביים והפיק (the beat room, juke box jury, this is tom jones), על איך הוא גילה יחד עם חברו לזלי קוהן את דיוויד בואי ונתן לו להופיע אצלו בטלוויזיה עוד לפני שאיש בממלכה המאוחדת שמע על זיגי סטארדאסט ועל חיבתו לעכבישים מהמאדים, על הבלגן שעשו לו בבי־בי־סי משום שנתן למיק ג׳אגר ולאבנים המתגלגלות שלו להתגלגל לאולפן וג׳אגר פתח את מכנסיו באמצע האולפן והחל להשתין בפני הקהל ההמום, ועל העלייה שלו ארצה ב־1972 (כשהיה בן 45) וההשתלבות שלו בערוץ הראשון וכל התוכניות שביים והפיק שם ("שירים בצוותא", "עד פופ", תן הזדמנות", "סיפורי פוגי", "עוד להיט" ועוד עשרות תוכניות).

באותה הזדמנות גם פשפשתי אצלו בארגז הלבן הגדול שעמד ליד החלון ומצאתי מכתבים אישיים מבוב הופ, מחברי הביטלס, מטום ג׳ונס, מאלביס פרסלי, מהאנימלס, ממריאן פייתפול, ותמונות שלו עם כל עולם המוזיקה של הסיקסטיז והסבנטיז בערך. וכל פעם שאמרתי לו משהו בסגנון "היי סבא, למה לא אמרת לי שבוב הופ היה חבר שלך?", או: "היי סבא, למה לא אמרת לי שניהלת פעם את דיפ פרפל?", הוא הביט בי ואמר: "אה, כן, זה נכון אבל זה לא כזה חשוב". ולא ידעתי אם הוא אומר את זה מתוך צניעות אמיתית או שהיו אלו השרידים של השבץ האכזרי שחטף בגיל 63 והותיר אותו עם מעט זיכרונות והרבה שכחה וגמגום. הניחוש שלי הוא שזה היה השבץ.

אחר כך אפילו דיברתי עם כל מיני מכרים שלו משנות הטלוויזיה בארץ – מרבקה מיכאלי ויצחק קלפטר, ועד יפה ירקוני ובני כרמלי – שסיפרו לי כל מיני סיפורים מטורפים עליו. על דבר אחד כולם הסכימו: בארי היה האיש ההזוי והמטורף ביותר שדרך באולפני הרצליה מאז ומעולם. בדיוק כמו הסבא השני שלי, שעשה מה שהוא רוצה במגרש הביתי שלו: הצבא, הכנסת והממשלה, כך גם הסבא השני שלי, מתברר, עשה מה שהוא רוצה במגרש הביתי שלו: אולפני הטלוויזיה. גם אם נביט על זה דרך עניין אזוטרי לכאורה כמו השפה שלו, נוכל לגלות שבעצם עד היום הוא שומר על אותה גישה. סבא בארי נמצא בארץ כבר 39 שנה אבל חוץ מהמילה "כסף" הוא לא יודע מילה בעברית. הוא מעולם לא טרח ללמוד את שפת הקודש, אפילו לא ברמה הבסיסית ביותר, ופשוט נשאר עם האנגלית במבטא הקוקני שלו. וזה למה? כי ככה נוח וככה מתאים לו, הוא עושה מה שהוא רוצה ושכולם ילכו קיבינימט. זה העיקרון.

וכבר התחלתי לתמלל את השיחות איתו שהקלטתי בטייפ המנהלים שלי והתכוננתי להתחיל לכתוב את הטור, אבל איכשהו נערמו עוד סיפורים ועוד מידע חדש המשיך לזרום וזה פשוט יצר כאוס טוטאלי בטקסט ובכל כרונולוגיה אפשרית, עד שהתקשרתי לעורך ואמרתי שאני דוחה את כתיבת הטור על סבא בארי, כי אני לא ממש מצליח להסתדר עם כתיבתו. נראה לי שאני צריך לחזור אליו שוב ולשאול אותו שאלות נוספות, אמרתי לעורך, על מיליון סיפורים אחרים ששמעתי. "סתם ככה", ניסיתי להסביר, "למשל לא ידעתי שהסיבה שהוא עלה לארץ היא שהוא הסתבך עם המאפיה האוסטרלית. ולא ידעתי שהוא ישב בכלא באנגליה כמה וכמה פעמים מפני שהיה באיזה מחתרת יהודית קיצונית בשם ׳קבוצה 43׳. הוא לא טרח לספר לי את זה. אתה מבין עם איזה בן אדם כאוטי אני מתעסק כאן?".

העורך נאלץ להסכים לדחייה, הזמן המשיך לזחול ותוך שבועות כבר מצאתי את עצמי עמוק בתוך מחלקות פסיכיאטריות, משתגע לאיטי, מפתח חזיונות שווא, קורס תחת שצף מחשבות פרנואידיות, מנסה להילחם בהתמכרות לסמים ובפסיכוזה זמנית, ולא ממש כותב טורים. ואיכשהו כל העניין התמוסס.

השבוע, קצת אחרי שקיבלתי מאמי את שיחת הטלפון הקשה שבה היא סיפרה לי על מצבו של סבא, נזכרתי שאני חייב לסבי טור. חיפשתי במחשב שלי את קובץ תמלול הקלטות הישן, בהנחה שאוכל לעשות בו סדר כלשהו ולפרסם את הראיון כאן במדור באיחור של כמה שנים טובות, אך לא מצאתי שום דבר כזה. כמו הרבה דברים מאותה התקופה, גם קובץ התמלול הזה התמוסס לו אל החלל ונעלם. אבל מה שלא ברח ממני זה הזיכרון של המראה המאושר כל כך שנח על פניו של סבי כשראיינתי אותו. את זה לא שכחתי. הוא פשוט היה מאושר כמו שבחיים לא ראיתי אותו. ולא היה זה אושר שמקורו במניעים אגוצנטריים על כך שמישהו מראיין אותו ברגע זה, אלא אושר על כך שזה היה אני, נכדו הבלונדיני, שחולק לו כבוד אמיתי ומראיין אותו. אני חושב שבאותו הרגע הוא ראה במבטי את ההערכה העצומה ואת אינסוף ההערצה שיש לי אליו, וזה עשה לו טוב. אם הייתי בן אדם הייתי דואג להראות לו את זה הרבה יותר במשך השנים.

ועכשיו הוא נמצא בפנימית א׳ בבית החולים הכי מכוער בארץ: "לניאדו" בנתניה. הוא שוכב שם ואני בא לבקר אותו ולנסות להבין את מה שהוא אומר בקולו החלש. בגלל שהלב שלו נמצא בסוג של "שביתה איטלקית" ולמעשה כבר כמעט ולא עובד, כמעט אי שאפשר לשמוע את קולו. אני צריך לקרב את אוזניי ממש אל פיו בשביל לשמוע אותו. בפעם האחרונה שהייתי אצלו הוא אמר שהוא מרגיש שהוא הולך למות בבית החולים הזה. "או בגלל המצב שלי או מרוב שעמום. סביר להניח שבגלל השעמום", אמר במבטא הקוקני שלו ואז הוסיף: "!It's fucking boring in here". איזה טיפוס. כמה חד פעמי הסבא הזה.

אחר כך הוא שאל אותי אם שמעתי את הסיפור על שושנה דמארי "השרמוטה". אמרתי לו ש"לא", למרות שכבר שמעתי את הסיפור הזה בעבר. ראיתי עליו שהוא משתוקק לספר את הסיפור הזה וידעתי שזה יעשה לו טוב, אז נתתי לו לספר איך פעם אחת בשנות השבעים הוא צילם איזו תוכנית מוזיקה לערוץ הראשון שבה התארחה שושנה דמארי ובאותו היום הוא החליט שהוא עצמו "יחמם" את הקהל שבא לראות את התוכנית באולפן במקום ה־floor manager (מי שבדרך כלל אחראי על חימום הקהל לפני תחילת ההקלטה). ומכיוון שרצה להציג את שושנה דמארי בצורה הכי חיובית לקהל (היא הייתה אמורה במסגרת אותו "חימום" לשיר כמה שירים לקהל לפני התוכנית עצמה), הוא פנה לאיזה עובד רנדומלי באולפן ושאל אותו איך אומרים בעברית "queen" וההוא במקום להגיד לו "מלכה" אמר לו שהמילה שהוא מחפש היא "שרמוטה", ואז סבא בארי הלך לקהל, תפס את המיקרופון והכריז: "ועכשיו, קבלו את השרמוטה הישראלית הגדולה מכולם: שושנה דמארי!!!". מיותר לציין ששושנה לא אהבה את הכינוי. למרות שכבר שמעתי בעבר את הסיפור הזה, זה עדיין היה מצחיק. באופן משונה זה אפילו היה מצחיק יותר. גם סבא בארי צחק. סיפור השרמוטה בכוחו לחלץ צחוק אמיתי גם מהחולה הקשה ביותר.

הבטתי בו. הוא שכב שם על מיטת בית החולים, מצומק ורזה וחיוור מתמיד. בקושי נושם, בקושי חי, שאריות של בן אדם. האם ככה נראה הסוף, שאלתי את עצמי. הוא הביט בי בחזרה, ואחר כך הפנה מבט לתקרה ואמר לי שהוא עייף והוא רוצה לישון. אמרתי לו "שלום" ואמרתי לעצמי שאני מקווה שזה לא השלום האחרון שאני אומר לו, והשארתי אותו שם על המיטה הזו, עם נתניה שהציצה מבעד לחלון.

מכיוון ששכחתי את המפתחות שלי על השידה שליד מיטתו נאלצתי לחזור לחדר שלו אחרי כמה דקות, וראיתי שהוא כבר נרדם. הסתכלתי עליו ישן וחשבתי לעצמי שהוא בן 85, כבר לא ילד, ובגיל כזה כל דבר שקורה הוא בגדר "בשיבה טובה".

הזקן ששכב במיטה ליד סבי התחיל לנחור, מישהו במסדרון שלא הכרתי התחיל לבכות, אחות שלא הכירה אותו ניסתה לנחם אותו, קרני השמש המעטות שחדרו לחדר האירו את פניו של סבי ואת שיערו האפור והדגישו את עצמות הלחיים שלו, ואני סגרתי את הווילון סביב מיטתו ויצאתי מהחדר על קצות האצבעות, בלי להגיד מילה. ידעתי שסבא עייף ולא רציתי להעיר אותו. ⊗